

ÖLAND

Studiecirkeln

I en studiecirkel bestämmer deltagare och cirkelledare tillsammans studiernas inriktning. Det är bra att redan i början diskutera hur ni tycker att arbetet bör gå till, hur ofta ni vill träffas och vilket arbetstempo ni önskar hålla.

Första sammankomsten presenterar ni er förstås för varandra i cirkeln, antecknar varandras namn, adresser och telefonnummer. Berätta varför ni har valt just denna cirkel och vad ni väntar er av studierna.

I en studiecirkel som fungerar bra är alla aktiva i arbetet. Ta gärna upp och diskutera hur ni kan arbeta tillsammans så att alla kommer till tals. Kan ni läsa mellan sammankomsterna eller utföra något annat arbete då? Ni kan t.ex. dela upp mellan er att ta reda på faktauppgifter som inte finns med i boken.

Bläddra igenom studiematerialet tillsammans. Läs innehållsförteckningen och försök att få en uppfattning om innehållet. Bestäm vilka avsnitt som förtjänar en grundlig behandling och välj ut diskussionsfrågor som intresserar er! Nöj er inte med studiehandledningens förslag till diskussionsfrågor, utan formulera egna frågor som kanske passar bättre till den inriktning ni vill ge studierna.

Tilläggsmaterial

Boken *Öland* ger en översiktlig bild av landskapet. Cirklar som vill studera Öland mer ingående ur olika synvinklar kan ha stor nytta av att skaffa kompletterande litteratur. Se litteraturlistan s. 171. Det går att beställa böcker vid alla kommunala bibliotek.

Vill ni läsa skönlitteratur med anknytning till Öland? Skönlitteraturen kan ibland säga mer än en faktatext om hur det verkligen är att bo och leva i en särskild del av landet. Kapitlet "Öländsk poesi och prosa" ger en hel del tips om författare och boktitlar. Be också biblioteket om fler tips. Kanske vill ni turas om att göra korta inledningar om det ni läst.

Kartor över Öland kan berika studiet arbetet mycket, både detaljerade kartor och översiktskartor. Utnyttja dem som finns i boken och skaffa åtminstone en ge-

mensam karta i större skala till cirkeln. Hör t.ex. med Ölands Turist, Box 74, 386 21 Färjestaden. Många ortsnamn nämns i texten och det kan vara spännande att följa ett beskrivet skeende på kartan. En detaljerad karta har ni också stor nytta av om ni planerar en resa som avslutning på studiearbetet.

Det är intressant att följa lokalpressen: se s. 7 i boken. Via det som skrivs i tidningarna kommer ni i närkontakt med vad som händer i landskapet även om cirkeln pågår i en helt annan landsända. Enklarest gör man det förstås via Internet. En annan möjlighet är att korttidsprenumerera på en tidning, t.ex. medan cirkeln pågår och dela på kostnaderna. Lokaltidningar på webben kan ni t.ex. läsa på adresserna

www.barometern.se, www.ostrasmaland.se,
www.landsbladet.se.

Ta gärna del av kommunernas information och turistinformation, som ofta är välgjord och sakligt intressant. Adresser:

Borgholms kommun, box 52, 387 21 Borgholm, tel. 0485-880 00.

Mörbylånga kommun, 380 62 Mörbylånga, tel. 0485-470 00.

Om några i cirkeln har tillgång till Internet kan ni dela på att göra sökningar mellan sammankomsterna, som ger er de tilläggsinformationer ni vill ha. Exempelvis kan ni den vägen få fram fakta om näringslivet på Öland och mängder av turistinformation. Här är några hemsidor att börja söka på:

www.olandsturist.se ger nyttig information om sevärdheter, boende, evenemang, matställen, kommunikationer, turistbyråer, broschyrbeställning, väder m.m. (tel. 0485-56 06 00).

<http://www.kalmar.regionforbund.se/turism> – en hemsida som presenterar sevärdheter, evenemang, boende m.m. i Östra Småland och på Öland. Här finns också adresser till turistbyråer i Kalmar län (tel. 0480-44 83 30).

<http://www.h.lst.se> – länsstyrelsen i Kalmar län.
www.borgholm.seochwww.morbylanga.se är hemsidorna för Mörbylånga och Borgholms kom-

muner, fullmatade med intressanta fakta och länkar till andra hemsidor med intressant Ölandsinformation.

www.skordefest.nu ger all information om Ölands Skordefest (se kapitlet om Öländsk mat).

En resa på Öland

Tänker ni avsluta studierna med att resa runt på Öland, så har ni god hjälp av kapitlet ”Öland runt” när ni planerar resan. Vad behöver ni förbereda? Vad vill ni se, vilka miljöer har ni blivit särskilt intresserade av?

Behöver ni skaffa informationsmaterial? Hur ska ni åka dit? Var ska ni bo? Måste ni kontakta folk i förväg för att kunna göra brastudiebesök? Vad kostar alltsammans? Vem tar reda på vad?

När ni slutar

I slutet av er studiecirkel är det värt att diskutera hur arbetet har fungerat. Motsvarade cirkeln era förväntningar? Skulle ni vilja lägga upp en annan cirkel annorlunda? Vad anser ni om boken? Skriv gärna till ”Redaktören för landskapsstudier, Bilda Förlag, Box 42 053, 126 13 Stockholm” och berätta om cirkelarbetet och hur ni tycker att boken kan förbättras!

Vill ni fortsätta studierna med en annan landskapsbok eller skulle ni vilja pröva på något nytt ämne?

Frågor att samtala om

Särpräglad natur

- Efter att ha läst skildringen av det nya världsarvet, vad tycker ni verkar vara mest särpräglad med det? Läs gärna mer i boken ”Världsarvet Södra Ölands odlingslandskap”.
- Betesdriften på de öländska strandängarna upprätthålls med EU-bidrag. Vilka synpunkter har ni på detta? Är bidrag för landskapsvård viktiga eller kunde anslagen användas för andra mer angelägna ändamål?
- Vilka kännetecken tycker ni är påtagligast för alvaret som naturtyp? Försök formulera vilka växtbetingelser naturen ger de arter som växer där.
- Har ni själva vandrat på Stora Alvaret? Vilka upplevelser ger det? Kapitlet föreslår några tänkbara vandringar. Skulle ni vilja pröva någon under en Ölandsresa?

- Vilka av de växt- och fågelarter som nämns i kapitlet känner ni igen sedan tidigare och vilka var nya för er? Kan ni finna alla ”okända” i floran eller fågelboken som ni har till hands? Det kan också vara roligt att lyssna på de fågelarter som omnämns på en fågelskiva, särskilt om ni tänker resa till Öland i ”fågelsångstid”.
- När fåglarna flyttar under hösten och kommer tillbaka på våren samlas mängder av ”fågelskådare” vid Ottenby. Försök formulera vad ni tror att de får ut av sitt fritidsintresse. Har ni själva ägnat er åt fågelskådning? Med vilka upplevelser? Skulle det vara intressant att göra ett studiebesök på Ottenby fågelstation?
- Ottenby lund är enligt författaren ett mycket besöksvärt naturområde. Varför? Hur har det uppstått?
- Det öländska Mittlandet sägs vara Europas största sammanhängande lövskogsområde utanför fjälltrakterna. Vilka tankar får ni inför detta? Vad skiljer i upplevelser, tycker ni, mellan att vandra i lövskog respektive barrskog? Hur skiljer sig växt- och djurlivet?
- Känner ni igen alla de lövträd som nämns i texten om Mittlandet, när ni ser dem i naturen? Jämför med hur träden avbildas i er flora.
- I Mittlandsskogen har perioder av hårdhänt avverkning växlat med tider av återhämtning och tillväxt. Vad vet ni om hur skogarna i era hemtrakter har exploaterats under seklernas gång?
- Vad tror ni det är som gör att många människor finner orkidéer så fascinerande? Har ni själva någonsin upplevt en intensiv orkidéblomning i naturen? Vilka orkidéarter som ni sett är enligt er mening vackrast? Vilka av Ölands 35 orkidéarter känner ni igen?
- Läs om stenkusten, en extrem naturtyp, helt annorlunda de andra som skildras i kapitlet. Vilka kvalitéer tycker ni sådan natur har? Vilka upplevelser kan det ge att vandra i sådana omgivningar?
- Vad är enligt författaren mest speciellt med naturen i Böda kronopark? Vad tänker ni när ni läser om parkens historia?
- Låna gärna boken om Linnés öländska resa och jämför hans iakttagelser med författarens. Även i denna boks historie- mat- och sevärdhetskapitel finns Linnés iakttagelser med. Vad tycker ni dessa citat säger om Linné som resenär?

Öland – en spännande historia

- ❑ Kapitlet berättar om öländska fornminnen. Har ni sett några under en tidigare resa på Öland? Vilka fornminnen som ni besökt i olika delar av landet har gett er de starkaste upplevelserna? Försök sätta ord på vad det var som påverkade er.
- ❑ Läs om hur Öland utvecklades i äldsta tid och om vilka spår som finns kvar för oss efterkommande att försöka tolka. Vilka skillnader och likheter tycker ni er spåra jämfört med vad ni vet om de äldsta tiderna i era hemtrakter?
- ❑ Eketorp är en fornborg där arkeologerna gått ganska långt i försöken att rekonstruera hur borgen såg ut när den användes. Gråborg och Ismantorps borgar, däremot, står kvar i de stadier av förfall där historien lämnat dem. Vad tycker ni talar för och emot att rekonstruera och återuppbygga? Vilka skillnader i upplevelser tror ni det ger att besöka dessa fornborgar?
- ❑ Vad slår er som mest speciellt när det gäller hur de öländska byarna utvecklades, jämfört med historien kring byar i andra delar av landet?
- ❑ Ölandshästen dog ut. Finns eller fanns exempel på gamla lantraser i ert eget landskap? Vilka ansträngningar bör enligt er mening göras för att bevara sådana? Läs gärna mer i boken ”Sällsynta husdjur och räddande eldsjälur”.
- ❑ Borgholms slott har en lång och växlingsrik historia. Vilken betydelse tror ni det haft för öläningarna?
- ❑ Försök föreställa er hur det skulle varit att vara öländsk bonde under den s.k. djurgårdsinrättningens tid. Hur skulle ni själva ha reagerat mot sådana kungliga påbud?
- ❑ Vilka kungar tycker ni verkar ha fört den för öläningarna mest respektive minst gynnsamma politiken?
- ❑ Ta del av väderkvarnarnas historia och hur de fungerade. Varför finns så många kvar just på Öland? Känns det angeläget för er att de bevaras, nu när de inte längre gör någon praktisk nytta? Och vad anser ni om den nya tidens vindkraft, bör vindkraftverk byggas överallt där det blåser tillräckligt?
- ❑ Vilka förklaringar har ni till att öläningarna ofta råkade illa ut i orostider – både när fornborgarna byggdes, under medeltiden och på 1600-talet? Danskarna invaderade Öland vid flera tillfällen. Vilka motiv för angreppen hade de enligt er mening?
- ❑ Historien om hur böndernas villkor förändrades och förbättrades under 1700- och 1800-talen, är den annorlunda för Öland än för ert eget landskap? Motivera.
- ❑ Hur vill ni förklara att Öland är det landskap där den största andelen av befolkningen emigrerade (även om antalet emigranter ändå inte var så stort, eftersom den totala befolkningen var ganska liten)?
- ❑ Vad är speciellt för turismens utveckling på Öland sedan 1800-talet, jämfört med andra landskap?

Öländsk mat förr och idag

- ❑ Diskutera öläningarnas mathållning i äldre tid. Väcker det minnen av vad ni hört om hur folk åt i era hemtrakter förr?
- ❑ Försök formulera vilka som är de största skillnaderna, när det gäller nyttighetsaspekten, mellan matvanorna förr och nu. Varför åt man annorlunda för hundra år sedan än idag?
- ❑ Öland har gynnsamma odlingsförutsättningar för s.k. specialgrödor som t.ex. ärtor, bönor, lök, betor ... Påverkas matvanorna av vad som odlas lokalt enligt er mening?
- ❑ Ölands Skördefest är samlingsnamnet för mängder av aktiviteter och evenemang, som ska sätta fokus på öländska råvaror och öländsk matkultur. Vad kan en sådan satsning betyda för de lokala odlarna och krögarna tror ni? Vad är ”Ölandsmat” för er?

Konst och konsthantverk

- ❑ Per Ekström är en konstnär som kommit att bli starkt förknippad med Öland. Har det funnits konstnärer i era hemtrakter, som på likartat sätt blivit en representant för sitt landskap? Be gärna biblioteket om tips på böcker, där verk av Per Ekström och andra öländska konstnärer finns återgivna.
- ❑ Vilka av de övriga konstnärer som nämns i kapitlet har ni hört talas om och sett målningar av?
- ❑ Kapitlet tipsar om platser där man kan se konst och konsthantverk på Öland: Ölands museum i Himmelsberga, museet VIDA i Halltorp, Global Art Glass i Borgholm, ”Kultursidan” och Paradisverkstaden i Färjestaden, Ölands folkhögskolas och Capellagårdens utställningar ... Vad tycker ni verkar vara mest intressant att ta del av?

Läs om Carl Malmstens liv och verk. Hur bedömer ni hans insatser för det öländska konsthantverket? Vad kännetecknar hans möbler? Vad tror ni det är som gjort dem så attraktiva? Vilka mervärden kan det ge att vara elev på en skola som Capellagården?

Öländsk poesi och prosa

- Vilka av de öländska poeter och författare som nämns har ni läst något av tidigare? Vilka upplevelser gav det?
- Har ni blivit särskilt intresserade av och vill veta mer om någon av författarna som nämns i kapitlet? Fråga biblioteket om lästips utöver de som texten ger. Ni kan t.ex. kort presentera en författare vardera.
- Vilka mervärden kan det ge landskapsstudierna att läsa lite poesi som handlar om det landskap man studerar? Hur vill ni dela upp mellan er att läsa några Ölandsdikter för varandra vid sammankomsterna?

Öland runt

- Intervjua varandra. Vad tycker ni verkar mest intressant att se och uppleva på Öland: resmål som anknyter till natur, historia eller kultur? Finns det deltagare i cirkeln som särskilt intresserar sig för fornminnen, kyrkor, konst, hur man levde förr, växt- och fågelskådning, alvarvandringar ...?
- Fornborgar och väderkvarnar är sevärdheter som är ganska speciella för Öland. Finner ni fler när ni läser kapitlet?
- Vad vill ni helst se och uppleva på södra Öland, i närheten av Ölandsbron, i trakterna runt Borgholm, längst i norr, på östkusten?
- Efter att ha läst kapitlet, vilka 5–10 sevärdheter vill ni absolut inte missa under en rundresa på Öland? Skriv gärna varsin lista och jämför. Var det några resmål som alla prioriterade högt?
- Till sist, hur har er bild av Öland förändrats jämfört med hur ni såg på ön när ni började studiecirkeln? Sammanfatta gärna tillsammans hur ni tycker att Öland skiljer sig från andra landskap.

Bilda Förlag, Box 42 053, 126 13 Stockholm,

Tel. 08-709 04 00

Får kopieras fritt

ISBN 91-574-7714-0